

ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมกับความรับผิดทางอาญา

“ดอกเบี้ย” ความเหลื่อมล้ำ จากอดีตสู่ปัจจุบัน (ตอน 1)

จากการที่กระทรวงยุติธรรม ได้เสนอแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 และได้ตราพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาใช้บังคับ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและปราบปรามการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กำหนด ผมจึงตั้งใจเขียนเรื่องดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมกับความรับผิดทางอาญา เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นภาพของความเหลื่อมล้ำ และวิวัฒนาการของการเรียกดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ในการให้กู้ยืมเงินระหว่างกัน “ดอกเบี้ย” เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาว่าควรจะให้กู้ยืมหรือไม่ เพราะผู้กู้มีความเดือดร้อนจำเป็นต้องนำเงินไปใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ ส่วนผู้ให้กู้ยืมหรือเจ้าหนี้ก็หวังจะได้รับخذใช้เงินต้นคืนพร้อมผลประโยชน์ตอบแทนที่คุ้มค่า การตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมบนพื้นฐานของความสมัครใจของทั้งสองฝ่ายอย่างลงตัว จึงสอดคล้องกับทฤษฎีว่าด้วยเสรีภาพในการทำสัญญา แต่กับความเป็นจริงในสถานการณ์ปัจจุบัน นิติสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายสะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม รัฐจึงได้นำมาตรการทางอาญามาบังคับใช้ป้องกันปราบปรามการให้กู้ยืมเงินที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

“ดอกเบี้ย” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ค่าป่วยการซึ่งผู้กู้เงินหรือเอาของไปจำนำ ต้องให้แก่เจ้าของเงิน ส่วนความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง รายได้ซึ่งผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตประเภททุน (Money capital) ได้รับจากการที่บุคคลอื่นได้ใช้ทุนนั้น ส่วนในทางกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้ให้คำนิยามไว้ แต่ถ้าดูจากตัวบทกฎหมาย ความเห็นของนักนิติศาสตร์และแนวคำพิพากษาฎีกาสรุปได้ว่า ดอกเบี้ยตามกฎหมายนั้นเกิดขึ้นจากหนี้เงินเท่านั้น ซึ่งมีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่ง ได้อธิบายว่าดอกเบี้ย คือ ดอกของเบี้ยหรือเงิน หมายถึงค่าป่วยการของเงินนั่นเอง เพราะเบี้ย คือ หอยจำพวกหลังงูๆ ท้องเป็นร่องๆ เปลือกแข็ง โบราณใช้เป็นอุปกรณ์สำหรับซื้อขายสิ่งของ มีอัตรา 100 เบี้ย เป็นหนึ่งอัฐจึงเรียกคำว่า “เบี้ย” เป็นเงินติดปากมาจนทุกวันนี้ เช่น เบี้ยทำขวัญ คือ เงินที่ฝ่ายหนึ่งต้องเสียให้แก่ฝ่ายหนึ่งเป็นค่าเสียหาย หรือเบี้ยหวัด คือ เงินบำเหน็จความชอบสำหรับเลี้ยงชีพ เบี้ยเลี้ยง คือเงินเพิ่มให้เป็นค่าอาหารเป็นต้น (กานดา ภูเขียววิทย์, “การบังคับใช้กฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา” , 13)

ขอบคุณภาพ <http://www.freepik.com>

แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยในกฎหมายต่างประเทศ (กานดา ภูเขียววิทย์, 2-4)

แต่เดิมสมัยคริสตกาล (Biblical times) มีข้อห้ามทางศาสนาบางศาสนามีให้เรียกดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินกัน โดยถือว่าการเรียกดอกเบี้ยเป็นบาป ซึ่งกฎหมาย จีน ฮินดู และโบราณ ได้ห้ามเรียกดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินไป กฎหมายโมเสสห้ามพวกยิวเรียกดอกเบี้ยจากคนชาติเดียวกัน แต่ให้เรียกดอกเบี้ยจากคนชาติอื่นๆ ได้ ส่วนกฎหมายโรมันอนุญาตให้เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดได้

ในทวีปยุโรปนั้น เดิมถือว่าเงินยืมไม่เกิดเพิ่มเต็มขึ้นได้ ดังภาษิตดั้งเดิมที่ว่า “เงินทำลูกไม่ได้” ซึ่งต่างจากการยืมสัตว์ เช่น ยืมแพะยืมแกะไป แพะหรือแกะนั้นอาจจะออกลูกผสมควรจะคืนลูกแพะลูกแกะให้ผู้ยืมไป แต่ยืมเงินนั้นเงินยืมไม่เกิดเพิ่มเต็มขึ้นได้ ดังนั้น ถ้ายืมเงินกันจึงถือว่าไม่มีอะไรจะคืนเพิ่มเติมนอกจากต้นเงินที่ยืมไปเท่านั้น เมื่อเชื่อกันเท่านั้นจึงได้ห้ามเรียกดอกเบี้ย หากผู้ใดฝ่าฝืนให้คนกู้ยืมเคยเรียกดอกเบี้ยก็จะได้รับโทษ และได้เริ่มบังคับตั้งแต่สมัยพระเจ้าจักรพรรดิชาร์ลผู้ยิ่งใหญ่ (Charlemagne ค.ศ. 742 ถึง ค.ศ. 814) แต่ต่อมาประชาชนไม่ยอมรับในข้อห้ามนี้ โดยเฉพาะพวกยิว จนในที่สุดปี ค.ศ. 1360 มีอันต้องคลี่คลายไปโดยได้มีกฎ ordonnance Royale อนุญาตให้พวกยิวเรียกดอกเบี้ยได้ และต่อมาเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 18 จึงได้มีกฎหมายประกาศเป็นการทั่วไปให้เรียกดอกเบี้ยกันได้ โดยเปลี่ยนแนวความคิด เป็น “เงินตราเป็นสินค้าอย่างหนึ่งเหมือนกัน” แต่ก็ปรากฏว่าเมื่อปล่อยให้เรียกดอกเบี้ยกันได้โดยเสรี ก็มีผลเสียอีก คือ ทำให้คนรวยมีโอกาสขูดรีดคนจนได้สะดวก ต่อมาหลายประเทศหันมาใช้แนวความคิดที่เป็นสายกลาง คือ ฝรั่งเศสในสมัยนโปเลียน เพื่อออกประกาศกฎหมายฝรั่งเศสให้คิดดอกเบี้ยโดยแบ่งค่านวมเป็นสองประเภท คือ ถ้าเรียกดอกเบี้ยในวงการค้า ให้คิดดอกเบี้ยร้อยละหกต่อปี ถ้ามิใช่วงการค้า ก็ให้คิดร้อยละห้าต่อปี หรือนอกจากนั้นให้กฎหมายในทางแพ่งและพาณิชย์ซึ่งกำหนดอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จึงได้มีกฎหมายอาญากำหนดโทษไว้สำหรับผู้ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราด้วย

สำหรับประเทศอังกฤษในสมัยโบราณนั้น การเรียกดอกเบี้ยถือว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจทางศาสนา ถือว่า

เป็นบาป และศาลตัดสินว่าเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิกและเศรษฐศาสตร์สมัยกลาง (The theory of the classical and Medieval Economic) เงินเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนไม่สามารถเกิดดอกออกผลจากธรรมชาติได้ เพราะในศตวรรษที่ 16 ช่องว่างระหว่างศาสนาและธุรกิจการค้าไม่กว้างขวางนัก จริยธรรมโปรเตสแตนต์สมัยใหม่ถือว่า การเรียกดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเท่านั้น จะเป็นสิ่งที่ผิด (usury) ต่อมาในสมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ 3 ได้ออกกฎหมาย The statute of Henny VIII ให้ทำสัญญาจ่ายดอกเบี้ยกันได้ โดยถูกต้องตามกฎหมายและยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่ออกมาให้จ่ายดอกเบี้ยกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม คำตัดสินของศาลในฉบับนี้ยังขัดแย้งกันอยู่ในปี 1854 ได้มีกฎหมายโดยรัฐสภา ยกเลิกกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ย (The usury Law) ในประเทศอังกฤษ และตำรากฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวโดยหันมาถือหลักว่า “ค้าเงินโดยเสรี” (Free Trade in money)

ประวัติศาสตร์เรียกดอกเบี้ยตามกฎหมายเก่าไทย (กานดา กุชชีววิกย์, 5-9)

ก่อนที่จะมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกบังคับใช้นั้น ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับดอกเบี้ยดังต่อไปนี้

1. กฎหมายพระเจ้ามั่งมัยหรือมั่งมัยราชศาสตร์ ลักษณะหนึ่งบัญญัติว่า

มาตราที่ 1 “มาตราหนึ่งไพร่พจนประจำหอหรือเครื่อง (อาวุธ) เป็นหนี้ท่านค้ำชำระดอกเบี้ยมากมายนัก ดอกเบี้ยส่วนที่ใช้ไปแล้วเท่าใด ก็ให้เป็นไปตามนั้น ดอกเบี้ยที่ค้ำให้คิดได้ไม่เกินเงินที่กู้มา ถ้าไม่มีเงินใช้และมีลูกให้ขายลูกหนี้ใช้หนี้ ฯลฯ”

มาตราที่ 4 “มาตราหนึ่งผู้ใด เป็นหนี้ท่านค้ำชำระดอกเบี้ยเป็นจำนวนมาก เจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยเกินกว่าต้นทุนไม่ได้ แต่ถ้าดอกเบี้ยมีจำนวนเท่าทุนแล้ว เจ้าหนี้อาจจะได้แจ้งลูกหนี้ว่าจะสมทบดอกเบี้ยที่ค้ำอยู่เป็นต้น เพื่อคิดดอกเบี้ย (ทบต้น) ต่อไปทำให้ทำได้

มาตราที่ 8 “มาตราหนึ่งซื้อขายของหรือฝากไว้ให้แก่กัน ถ้าผู้รับฝากไว้เอาของไปใช้กินเสีย ถ้าหากไม่ได้ตกลงกันไว้ก่อนว่า จะคิดดอกเบี้ย ห้ามมิให้เจ้าของเงินคิดดอกเบี้ย

2. กฎหมายตราสามดวง ลักษณะกึ่งหนึ่ง

ในลักษณะกึ่งหนึ่งมีบทบัญญัติทั้งหมด 68 บท ในบทที่ 1 ถึงบทที่ 8 นั้น ได้บัญญัติว่า มิให้เรียกดอกเบี้ยแก่ญาติที่กู้ยืมกัน เพราะถือว่าเป็นบาป บทที่ 9 นั้น บัญญัติเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยว่า “ทวยราษฎร์กึ่งหนึ่งยืมสินแก่กัน ตั้งแต่ต่ำถึงขึ้นไป ให้มีกรรมธรรมแกงไต เป็นสำคัญ (ให้ผูกดอกเบี้ยเดือนละเฟื้อง) ถ้าหาเอกสารสำคัญมิได้มาฟ้อง ท่านว่าอย่าให้รับใช้บังคับบัญชา ได้อธิบายว่า อัตราดอกเบี้ยนั้นตามประเพณีนิยมในสัญญากู้คืน 1 เฟื้องต่อ 1 ตำลึง ใน 1 เดือน ซึ่งเท่ากับร้อยละ 37.50 อัตรานี้ เป็นอัตราที่ใช้บังคับเพื่อผู้เป็นฝ่ายในสัญญามิได้กำหนดไว้ในสัญญาเป็นอย่างอื่นนั้น

ลาลูแบร์ กล่าวไว้ว่าในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ มิได้มีกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา และเรียกกันอย่างสูงสุด หามิจำกัดไม่ แม้เป็นการกระทำความผิดก็ตาม แต่ในข้อนี้ ลักษณะกึ่งหนึ่ง บทที่ 68 บัญญัติว่า “กึ่งหนึ่งยืมสินท่านไปให้สัญญาแก่ท่าน เมื่อจนจะให้ดอกเบี้ยแก่ท่านต่ำลงละสลึงก็ดี สองสลึงก็ดี ท่านให้คิดเอาแต่เดือนหนึ่ง ทั้งนี้ให้คิดเอาดอกเบี้ยต่ำลงละเฟื้อง” กล่าวคือ อัตราดอกเบี้ยตกลงกันกำหนดสูงกว่าอัตราปกติ อัตรานี้จะใช้บังคับเพียงเดือนหนึ่งเท่านั้น ภายหลังจากระยะเวลา นี้ จะต้องลดให้เท่ากับหนึ่งเฟื้อง ต่อหนึ่งตำลึงซึ่งผิดกับข้อความที่ว่าไว้ของลาลูแบร์ หนังสือของลาลูแบร์โดยมากมีน้ำหนักน่าเชื่อถือเป็นหลักฐาน ในทางประวัติศาสตร์ จึงสันนิษฐานว่าข้อที่บัญญัติบทที่ 68 ซึ่งห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานี้ได้ตราขึ้นภายหลังแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์

เห็นได้ว่า อัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก ถ้าลูกหนี้มิได้ชำระตามระยะเวลาดอกเบี้ยจะทบขึ้นโดยรวดเร็ว อันเป็นภาระหนักแก่ลูกหนี้และเมื่อลูกหนี้ไม่สามารถที่จะชำระได้ต้องยอมตัวเป็นทาส ดังนั้นกฎหมายจึงสอดเข้ามาช่วยลูกหนี้ โดยวางข้อบังคับการทบทวีจำนวนของดอกเบี้ยไว้ เช่นบทที่ 64 ของกฎหมายพระอัยการลักษณะกึ่งหนึ่งบัญญัติให้เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยเป็นปกติทุกเดือน หากมิได้ชำระตามเวลากฎหมายจำกัด จำนวนดอกเบี้ยไว้สองประการ คือ

- (1) ถ้าเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ภายใน 10 ปี มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยเป็นอย่างมากเพียง 3 ปีเท่านั้นคือ บทที่ 35
- (2) หากเจ้าหนี้เรียกให้ชำระหนี้ภายหลัง 10 ปี ไม่มีสิทธิเรียกเอาดอกเบี้ยที่สูงกว่าจำนวนต้นเงินที่ให้กู้มาคือ บทที่ 34 35 และ 53
- (3) พระราชบัญญัติเรื่องที่จะระทาบคาบเกี่ยว และการกู้หนี้ ในระหว่างญาติในสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2504) ได้บัญญัติมิให้ความตามกฎหมายแต่เดิมนั้น ถ้าเป็นการกู้ยืมเงินนี้

ขอบคุณภาพ <https://th.wikipedia.org>

ภายในระหว่างญาติก็มีให้เรียกดอกเบี้ยแก่กัน หรือมีฉะนั้นก็ให้บังคับให้ลดดอกเบี้ยแก่กัน ตามที่ความสนธิของญาติกฎหมายเดิมทำให้คนทั่วไปรังเกียจไม่ให้ญาติด้วยการกู้ยืมพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ยกเลิกกฎหมายเดิมเสีย

(4) ในปี พ.ศ. 2411 (ยังไม่เลิกทาส) ได้ประกาศว่าทาสลูกหนี้ที่ไม่มีเงินค่าดอกเบี้ยเสียให้แก่เจ้านายเงินก็เพื่อลดเงินดอกเบี้ย สามที่ต่อตำลึงมีความว่า “ครั้นจะตัดสินใจให้ยกเงินดอกเบี้ยเสียก็จะเป็นอย่างธรรมเนียมไป ภายหน้าทาสลูกหนี้ไม่มีเงินก็จะเสียให้แก่เจ้าให้นายเงินก็จะมาร้องฎีกาอีก จึงมีพระประสาสนสั่งว่า แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า.. ถ้าทาสลูกหนี้ไม่มีเงินจะเสียให้แก่เจ้าหนี้ก็ให้เขียนโทษลูกหนี้ลดเงินดอกเบี้ยสามที่ต่อตำลึง...”

(5) ในปีจุลศักราช 1230 รัชกาลที่ 5 ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยใหม่โดยพระราชบัญญัติเรื่องกู้หนี้และขายตัว ให้คิดดอกเบี้ยซึ่งละบาทต่อเดือน ซึ่งเท่ากับร้อยละ 15 ต่อปี ตามอัตราในสมัยปัจจุบันมีใจความว่า บรรดาสัญญาให้ดอกเบี้ยแก่กันต่างๆ นั้น แต่ปี (จ.ศ. 1230) เป็นต้นให้เสียดอกเบี้ยเดือนหนึ่งซึ่งละบาท ถ้าสัญญาให้ดอกเบี้ยกันได้มากกว่าซึ่งละบาทขึ้นไป ถ้าลูกหนี้ส่งดอกเบี้ยไปแล้วก็ให้ลากแก่เจ้าหนี้ ส่วนดอกเบี้ยที่ยังค้างอยู่ให้เสียแก่เจ้าหนี้ซึ่งละบาท ถ้าสัญญาให้ดอกเบี้ยแก่กันเดือนหนึ่งซึ่งละสองสลึงก็ดี หรือต่ำกว่าซึ่งละสองสลึงก็ดี ให้มีกำหนดสัญญาครบปี ให้ส่งดอกเบี้ยให้เสร็จ ถ้าดอกเบี้ยครบปีลูกหนี้ไม่เอาดอกเบี้ยส่งค้างอยู่ 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี ยังไม่เท่าต้นเงินให้เอาดอกเบี้ยต่างบวกเข้ากับเงินต้นเดิมที่เป็นต้นเงิน คิดดอกเบี้ยซึ่งละสองสลึง ต่อไปถ้าลูกหนี้ไม่ส่งดอกเบี้ยค้างมาช้านานให้คิดดอกเบี้ยต่อไปได้อีก

สรุปได้ว่าจากประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เราได้มีการเรียกดอกเบี้ยกันตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยตามกฎหมายพระเจ้ามังรายหรือมังรายราชศาสตร์ ซึ่งก่อนหน้าก็ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน ส่วนการห้ามเรียกดอกเบี้ยนั้น ปรากฏตามกฎหมายพระอัยการลักษณะกู้หนี้ ซึ่งห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในกรณีที่ญาติกู้ยืมกัน และถือว่าเป็นบาป นอกจากนั้นปรากฏในพระราชบัญญัติเรื่องที่กระหนาบคาบเกี่ยวและการกู้หนี้ในระหว่างญาติในสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2403) ส่วนอัตราดอกเบี้ยนั้น เท่าที่ปรากฏในตำรากฎหมาย คือ กฎหมายตราสามดวงลักษณะกู้หนี้ บทที่ 9 ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญา 1 เฟื้อง ต่อ 1 ตำลึง ใน 1 เดือน ซึ่งเท่ากับอัตราร้อยละ 37.5 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงมาก ซึ่งต่อมาได้มีกฎหมายพระอัยการ บทที่ 68 ได้บัญญัติการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราขึ้น คือ ถ้ากำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้สูงกว่าปกติ อัตรานี้จะใช้บังคับได้เพียงเดือนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งสันนิษฐานว่าการจำกัดการเรียกดอกเบี้ยนี้ ได้เริ่มมีขึ้น

ขอบคุณภาพ <https://www.facebook.com/Oldsiam>

หลังสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยแต่เดิมก็ไม่ได้บัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยก็คงจะปล่อยให้มีการเรียกดอกเบี้ยกันได้โดยไม่กำหนดอัตรา เพียงแต่ห้ามเรียกดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินระหว่างญาติ ต่อมาจึงได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นร้อยละ 37.5 ต่อปี และในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องกู้หนี้และขายตัวให้คิดดอกเบี้ยซึ่งละบาท ซึ่งก็คืออัตรา 15 % ต่อปีนี้มีที่มาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องกู้หนี้และขายตัว (จ.ศ. 1230) นี้เอง และได้มีการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด เช่น กฎหมายพระอัยการลักษณะกู้หนี้ บทที่ 68 ได้วางมาตรการว่าถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินร้อยละ 37.50 ต่อปีนั้น ก็ให้เรียกดอกเบี้ยส่วนที่เกินอัตราตามกฎหมายได้เพียง 1 เดือนเท่านั้น เช่นเดียวกับมาตรา 654 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปัจจุบันถ้ากำหนดอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายในสัญญากู้ยืมเงินเกิน 15 % ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี

ยิ่งกว่านั้นในปี 2475 ได้ออกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งมีบทลงโทษจำหรือปรับ หรือทั้งจำและปรับแก่ผู้ที่เรียกเอาดอกเบี้ยโดยตรงหรือโดยทางอ้อมจากลูกหนี้ในอัตราที่สูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ การลงโทษทางแพ่งซึ่งกฎหมายเก่าได้บัญญัติไว้ได้เปลี่ยนไปเป็นการลงโทษทางอาญา อันเป็นวิธีเข้มแข็งกว่าสำหรับการปราบปรามการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา (ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ร.แสงกาต์, 235) กฎหมายฉบับนี้ก่อให้เกิดผล คือ ทำให้สัญญากู้ยืมเงินที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ที่เป็นดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งหมด จึงถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาฉบับแรกๆ ที่เอาโทษผู้กระทำความผิดในการเรียกดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมซึ่งได้ใช้บังคับมาเกือบ 85 ปี ก่อนที่จะถูกยกเลิกและตราเป็นพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

ผมมีเกร็ดเรื่องเล่าที่สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำแต่อดีตยังคงสืบทอดมาถึงปัจจุบันที่ผู้กู้ไม่เฉพาะแต่มีหน้าที่ซัดใช้เงินจำนวนที่กู้ไปพร้อมดอกเบี้ยเท่านั้น แต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของผู้ให้กู้ ร่องรอยนี้ปรากฏอยู่ในศัพท์ที่เรียกผู้ให้กู้ว่า “เจ้าหนี้” ผู้ให้กู้มีฐานะเป็นเจ้าของต่อผู้กู้ และผู้กู้อยู่ในฐานะเป็นลูกต่อผู้ให้กู้ การเรียกชื่อเป็นพิเศษแสดงให้เห็นว่าคู่สัญญาไม่ได้อยู่ในฐานะเท่ากัน (ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ร.แสงกาต์, 207-208) ☹